

Recenze článku *Niektoré z úskalí evolučnej ontologie*

Pavel Šremer

Envigogika 8 (3) – Recenze

Článek se zabývá hlavně problematikou komplexity, vztahu ochrany přírody a kultury a lidské odpovědnosti ve vztahu k evoluční ontologii dle slovenské publikace knihy prof. Šmajse *Ohrožená příroda*, nikoliv tedy dle české publikace *Evoluční ontologie kultury a problém podnikání*, o které psala Zdeňka Petáková. Autor či autoři článku polemizují s prof. Šmajsem o jeho obrazu ontického konfliktu kultury se Zemí, s tezí, že lidská kultura nemůže být cílem evoluce vesmíru. Argumentace proti názoru o epizodičnosti lidské kultury ve vztahu k přírodě nevyznívá přesvědčivě, ostatně těžko i může, vzhledem k historii Země. Správně však autoři upozorňují, že opozice kultury oproti přírodě není správná a důležitá je i jejich argumentace z hlediska termodynamické teorie, neboť energii transformující disipativní struktury přírody a lidské společnosti se vzájemně pronikají a vytvářejí vyšší samoorganizující se socioekologický systém. Velmi důležitá je teze autorů, že součástí trendu ke komplexitě je i vznik a vývoj lidského vědomí a sebeuvědomování, bylo by však potřebné toto tvrzení podpořit citacemi anebo vlastními výzkumy.

Zajímavé je distancování od názoru prof. Šmajse na zastavení růstu kultury. Pravděpodobně by bylo potřebné definovat, co myslí pod kulturou prof. Šmajse a co autoři, neboť něco jiného je zastavení růstu kultury v nejširším slova smyslu jako civilizace a odlišné je zastavení růstu kultury v užším smyslu, o němž nejspíše (dle psaní o kultuře a antikultuře) uvažují autoři. Je sporné, zda by zastavení růstu kultury v nejširším smyslu mohlo znamenat erozi schopností člověka orientovat se ve složitém světě. Tvrzení o tom, že nová transcendence a étos, po nichž je mnohými voláno v souvislosti s globální krizí, by měly navázat na to nejlepší, co lidská společnost vytvořila je zajisté správné, prof. Šmajse však píše o organizačních změnách bez růstu, o tom, že transformační proces může nynější ekologicky ohrožené kultuře nabídnout dlouhodobou vizi, příležitost pro lidskou iniciativu a seberealizaci, novou transcendenci a étos.

Diskutabilní je obrana antropocentrismu, jako představy o tom, že svět existuje pro člověka. Důležité je však upozornění, že existují jiné antropocentrické postoje, jejichž součástí je péče o přírodu a krajinu a distancování se od krajních náhledů jak antropocentristů, tak biocentristů.

V Praze, dne 28.8. 2013

Pavel Šremer

Pracoval v České inspekci životního prostředí a poté v Českém ekologickém ústavu; v letech 2006–2010 na Ministerstvu životního prostředí jako ředitel odboru odpovídajícího za ekologickou politiku. Zakládající člen Společnosti pro trvale udržitelný život a v letech 1997 až 2006 její předseda.